

تعیین و تدقیق منطقه ساحلی جنوب کشور براساس «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریا محور» (مصوب هیئت وزیران، مورخ ۱۲/۰۲/۱۴۰۳)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تاریخ انتشار:
۱۴۰۳/۸/۲۷

مرکز پژوهش‌های
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۲۰۲۳۹
کد موضوعی: ۲۵۰

عنوان گزارش:

تعیین و تدقیق منطقه ساحلی جنوب کشور براساس «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» (مصوب هیئت وزیران، مورخ ۱۴۰۳/۰۲/۱۲)

نوع گزارش: طرح / لایحه □ ، نظارتی □ ، راهبردی ■

نام دفتر:

مطالعات زیربنایی (گروه عمران و شهرسازی)

تهیه و تدوین:

میلاذ تفنگچی مهبیاری (مدرس دانشگاه هنر تهران)

مدیر مطالعه:

علی فرنام

ناظر علمی:

محمدحسن معادی رودسری

همکاران:

علی فرنام (گروه عمران و شهرسازی)، محمدامین سعیدی (مدرس دانشگاه هنر تهران)،
عرفان نورانی جداقیا (گروه عمران و شهرسازی)

اظهار نظرکننده:

رضا بختیاری نژاد (دفتر مطالعات اقتصادی)

ویراستار ادبی:

سیده مرضیه موسوی راد

گرافیک و صفحه آرایی:

واژه‌های کلیدی:

۱. توسعه دریامحور
۲. منطقه ساحلی
۳. جمعیت ساحل جنوب
۴. برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور
۵. برنامه هفتم

تاریخ شروع:

۱۴۰۳/۴/۴

فهرست مطالب

چکیده.....	۶
خلاصه مدیریتی.....	۷
۱. مقدمه.....	۸
۲. پیشینه پژوهش.....	۸
۳. جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها.....	۱۶
منابع و مأخذ.....	۲۲

فهرست شکل‌ها

شکل ۱. نقشه شهرستان‌های هم‌مرز با دریا.....	۱۱
شکل ۲. نقشه شهرستان‌های غیر هم‌مرز با دریا که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آنها در ۶۰ کیلومتری ساحل است.....	۱۳
شکل ۳. نقشه شهرستان‌های غیر هم‌مرز با دریا که بیش از ۵۰ درصد مساحت آنها در ۶۰ کیلومتری ساحل است.....	۱۵
شکل ۴. نقشه سهم جمعیت و مساحت شهرستان‌های واقع در مناطق ساحلی جنوب کشور.....	۱۸

فهرست جداول

جدول ۱. شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی ساکن هستند.....	۱۲
جدول ۲. شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد مساحت آن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار دارد.....	۱۴
جدول ۳. خلاصه‌ای از خروجی‌های پژوهش تعیین و تدقیق منطقه ساحلی جنوب.....	۱۷
جدول ۴. نرخ رشد شهرستان‌های واقع در مناطق ساحلی جنوب کشور در دوره‌های ۱۳۹۰-۱۳۸۵، ۱۳۹۵-۱۳۹۰ و ۱۴۰۰-۱۳۹۵.....	۲۱
جدول ۵. برآورد جمعیت و نرخ رشد منطقه ساحلی جنوب تا پایان برنامه هفتم پیشرفت.....	۲۲

تعیین و تدقیق منطقه ساحلی جنوب کشور براساس «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» (مصوب هیئت وزیران، مورخ ۱۴۰۳/۰۲/۱۲)

چکیده

بحث توسعه دریامحور در سالیان اخیر توجهات بسیاری را به خود جلب کرده و در سیاست‌های کلی مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، برنامه هفتم پیشرفت و مصوبات هیئت وزیران و شورای عالی شهرسازی و معماری ایران، این موضوع و نحوه تحقق آن مورد تأکید قرار گرفته است. در قالب یکی از این مصوبات، هیئت وزیران «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» را در اردیبهشت‌ماه سال ۱۴۰۳ مصوب کرد که در بند «۱» آن برای اولین بار مفهومی تحت عنوان «مناطق ساحلی جنوب کشور» مطرح شد. با توجه به اهمیت این موضوع، و به‌رغم صراحت نسبی که در تعریف این مفهوم وجود دارد، تعیین شهرستان‌های واقع در «مناطق ساحلی جنوب کشور» نیاز به پژوهشی کمی و فضایی دارد تا مشخص شود کدام‌یک از شهرستان‌های کشور ذیل این تعریف قرار می‌گیرند. از آنجا که طبق تعریف دارا بودن خط ساحلی هم‌مرز با دریا یا قرار گرفتن بیش از ۵۰ درصد جمعیت یا مساحت شهرستان‌ها در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی شروط لازم برای قرار گرفتن در «مناطق ساحلی جنوب کشور» است، پژوهش صورت گرفته، نشان داد ۳۱ شهرستان کشور در ۵ استان سیستان و بلوچستان، هرمزگان، فارس، بوشهر و خوزستان در «مناطق ساحلی جنوب کشور» واقع شده‌اند.

بیان / شرح مسئله

از مباحث مهم مطرح‌شده ذیل بند «۷» ماده (۱) مصوبه «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» (تصویب هیئت وزیران به تاریخ ۱۴۰۳/۰۲/۱۲)، تعریف «مناطق ساحلی جنوب کشور» است. براساس توضیحات این بند، مناطق ساحلی جنوب کشور به نقاطی اطلاق می‌شود که یا دارای خط ساحلی مرز مشترک با دریا هستند، یا شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد از ساکنان آن در جوار دریا زندگی می‌کنند و یا ۵۰ درصد از مساحت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری از خط ساحلی قرار دارند. این پژوهش با توجه به تعریف مذکور، به بررسی این پرسش می‌پردازد که کدام یک از شهرستان‌های جنوب کشور شامل این مصوبه می‌شوند؟

پیش از مصوبه مذکور، اهمیت موضوع تعیین حیطه مناطق ساحلی جنوب کشور در «سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» - ابلاغ توسط مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در آذرماه سال ۱۴۰۲ - مورد تأکید قرار گرفته است. در این سند بر لزوم حضور مؤثر در ساحل، فراساحل، دریا و اقیانوس و بهره‌برداری از آن به‌عنوان یکی از پیشران‌های توسعه کشور تأکید شده تا جایگاهی فراخور و شایسته برای میهن عزیزمان در زمینه استفاده از منابع دریا و در مقیاس منطقه‌ای و جهانی به‌دست آید. مضافاً در مواد متعددی از جمله «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» (تصویب ۱۴۰۳/۰۳/۱۹ هیئت وزیران) به موضوع «مناطق ساحلی جنوب کشور» بارها اشاره شده است. با توجه به اهمیت این موضوع و به استناد ماده (۱) برنامه مذکور، مناطقی که یکی از شرایط زیر را دارا باشند به‌عنوان «مناطق ساحلی جنوب کشور» تعریف می‌شوند:

الف) شهرستان‌هایی که دارای خط ساحلی مرز مشترک با دریا باشند،

ب) شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری از خط ساحلی قرار داشته باشد،

پ) شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد مساحت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری از خط ساحلی باشد.

مبتنی بر موارد یاد شده، در این گزارش تلاش شد تا شمای دقیقی از وضعیت استقرار جمعیت در ساحل جنوبی کشور تبیین و ترسیم شود.

نقطه نظرات / یافته‌های کلیدی

نتایج و یافته‌های اصلی حاصل از فرایند پژوهش پیرامون منطقه ساحلی جنوب کشور نشان می‌دهد:

- براساس تقسیمات سیاسی کشور در سال ۱۴۰۰، ۲۳ شهرستان هم‌مرز با دریا هستند،
- بیش از ۵۰ درصد جمعیت ۸ شهرستان غیرساحلی در ۶۰ کیلومتری ساحل سکنی گزیده‌اند،
- بیش از ۵۰ درصد مساحت ۷ شهرستان غیرساحلی در ۶۰ کیلومتری ساحل قرار گرفته است،
- تعداد ۳۱ شهرستان شامل یکی از شروط فوق‌الذکر می‌شود،
- مجموع مساحت شهرستان‌های مشمول شروط سه‌گانه، ۶۷۸،۶۷۸،۱۱۰ کیلومتر مربع بوده که پهنه‌ای در حدود ۶/۸ درصد از کل مساحت کشور را به‌خود اختصاص می‌دهد،
- براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران، در مجموع ۴،۱۸۶،۷۳۲ نفر در شهرستان‌های شامل یکی از شروط سه‌گانه زندگی می‌کنند. با توجه به جمعیت ۷۹،۹۲۶،۲۷۰ نفری کل کشور در سال ۱۳۹۵، سهم جمعیتی مناطق ساحلی جنوب از کل کشور در آن سال برابر ۵/۲۴ درصد محاسبه می‌شود،
- بر مبنای برآوردهای جمعیتی مرکز آمار ایران در سال ۱۴۰۰، جمعیت ایران برابر ۸۴،۰۵۵،۰۰۰ نفر است. علاوه بر آن جمعیت شهرستان‌های واجد یکی از شروط سه‌گانه ۴،۵۳۰،۸۰۰ نفر پیش‌بینی شده؛ اما برآورد تخمینی سهم جمعیت مناطق ساحلی جنوب از کل کشور در سال ۱۴۰۰، عددی نزدیک به ۵/۴ درصد می‌شود،
- تراکم جمعیتی مناطق ساحلی جنوب کشور در سال ۱۳۹۵ برابر ۳۷/۸۳ نفر در کیلومتر مربع بوده که مقداری به‌مراتب کمتر در مقایسه با

شاخص ملی (۴۹/۱۸ نفر در کیلومتر مربع) است،

- نرخ رشد مناطق ساحلی جنوب کشور در دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵ برابر با ۲/۳ درصد، در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ برابر با ۲ درصد و در دوره ۱۴۰۰-۱۳۹۵ برابر با ۱/۵۹ درصد بوده است. اگرچه مقادیر این شاخص نسبت به مقادیر ملی بیشتر بوده (۱/۲۹ درصد در دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵، ۱/۲۴ درصد در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ و ۱/۰۱ درصد در دوره ۱۴۰۰-۱۳۹۵)، اما روند کاهشی آن در سه دوره آماری بررسی شده کاملاً محسوس بوده است.

■ پیشنهاد راهکارهای تقنینی، نظارتی یا سیاستی

- بر اساس مطالعات صورت گرفته در این پژوهش، راهکارهای زیر در حوزه‌های تقنینی، نظارتی یا سیاستی به منظور تحقق سهم جمعیتی ۸ درصدی مناطق ساحلی جنوب از کل کشور پیشنهاد می‌شود:
 - نظارت و رصد سالیانه رشد جمعیت ۶/۲۵ درصدی تا تحقق آن در افق برنامه هفتم پیشرفت،
 - تکیه بر بخش دولتی و خصوصی به منظور پیشبرد هدف کمی نسبت ۸ درصدی سهم جمعیت سواحل جنوبی به کل کشور،
 - لزوم ارتباط و اتصال فضایی سکونتگاه‌ها با فعالیت‌های در نظر گرفته شده در مناطق ساحلی جنوب،
 - شناسایی فعالیت‌های اقتصادی قابل عرضه در مقیاس ملی و بین‌المللی در این مناطق و برآورد اشتغال و جمعیت‌پذیری این مناطق در افق زمانی برنامه هفتم پیشرفت.

۱. مقدمه

از موضوعات اساسی ذکر شده در بند «۷» ماده (۱) مصوبه هیئت وزیران در رابطه با «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور»، تعریف «مناطق ساحلی جنوب کشور» است. طبق توضیحات این بند، مناطق ساحلی جنوب کشور شامل نقاطی است که دارای خط ساحلی هم‌مرز با دریا هستند یا شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد جمعیت یا مساحت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار داشته باشد. حال با توجه به این تعریف، پژوهش پیش‌رو به دنبال شناسایی شهرستان‌های مناطق جنوبی کشور است که مشمول این مصوبه می‌شوند [۱].

۲. پیشینه پژوهش

۲-۱. سوابق مطالعاتی مرتبط با موضوع در مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

گزارش «توسعه دریامحور و اقتصاد دریا، ضرورتی بی‌بدیل در تحقق اقتصاد پویا و مقاومتی کشور» (شماره مسلسل ۱-۱۷۸۰۸) ضمن تعریف اقتصاد دریامحور با توضیح «استفاده پایدار از ظرفیت منابع و گستره‌های آبی اعم از اقیانوس‌ها، دریاها، دریاچه‌ها و جزایر برای رشد اقتصادی، بهبود وضعیت معیشت و ایجاد اشتغال و در نهایت افزایش تولید ناخالص داخلی»، بیان می‌کند که حوزه اقتصاد دریا، فراتر از مواردی از قبیل شیلات و گردشگری دریایی است و مستلزم ظهور و حمایت از صنایع مرتبط با آب و دریا و از جمله حمل‌ونقل دریایی، گردشگری دریایی، انرژی‌های تجدیدپذیر، آبی‌پروری و شیلات، بیوتکنولوژی دریایی، زیست‌هواشناسی و معدن‌کاری دریایی است. در نهایت نیز الزامات اساسی در تحقق توسعه و اقتصاد دریامحور را با ۱۲ گزاره: ۱. توجه به موضوعات و محورهای کلیدی توسعه دریامحور، ۲. توجه به توان اکولوژیک در برنامه‌ریزی‌های توسعه، ۳. توجه به اقلیم مناطق و

نواحی ساحلی، ۴. توجه به ظرفیت‌های حمل و نقل دریایی، ۵. توجه به اصول مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی (ICZM)، ۶. توجه به نوآوری در حوزه دریایی، ۷. استفاده از تجربیات جهانی، ۸. توجه به منابع انسانی و پشتوانه‌های تخصصی، ۹. مشارکت دادن به جامعه محلی در تصمیم‌گیری‌ها، ۱۰. توجه به تسهیل امور سرمایه‌گذاری داخلی و خارجی، ۱۱. توجه به حوزه پر ظرفیت گردشگری دریایی و ۱۲. توجه به بنادر کوچک تجویز می‌کند.

در سلسله گزارش‌هایی با عنوان «بررسی قابلیت‌های منطقه‌ای مبتنی بر اقتصاد دریامحور» که به کوشش دفتر مطالعات زیربنایی مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی آماده شده، نتایج حاصل از طرح پژوهشی با عنوان «اقتصاد دریامحور» در مجموعه‌ای پنج جلدی تدوین شده است. طرح مزبور با اعتقاد به وجود ظرفیت‌های بالقوه و فرصت‌های ذی‌قیمت در قلمرو بحری سرزمین پهناور ایران، افزون قابلیت‌های بری موجود و با رویکرد آمایش منطقه‌ای و اهمیت آن در اقتصاد مقاومتی تعریف شده است. مجلدات آن نیز به بررسی قابلیت‌ها، ظرفیت‌ها و استعدادها در پنج حوزه: ۱. کشاورزی و استحصال آب، ۲. شیلات و آبیان، ۳. صنعت و انرژی، ۴. تجارت بنادر و کشتیرانی و ۵. گردشگری پرداخته و در پایان هر مجلد، راهکارهای توسعه برای دستیابی به اهداف پژوهش ارائه داده است.

۲-۲. سوابق تقنینی مرتبط با موضوع

قانونگذاری در حوزه حقوق دریایی در ایران، پیشینه‌ای نزدیک به ۹۰ سال دارد. نخستین قانون مرتبط با این حوزه، در ۲۴ تیرماه سال ۱۳۱۳ با عنوان «[قانون تعیین حدود آب‌های ساحلی و منطقه نظارت دولت در دریاها](#)» به تصویب مجلس شورای ملی رسید. در این قانون، تعاریف اولیه‌ای از آب‌های ساحلی و منطقه نظارت بحری ارائه شد. در سال ۱۳۳۸، این قانون مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت و به موضوع دریای ساحلی و خط مبدأ پرداخته شد؛ هر چند که تعریف دقیق و روشنی از خط مبدأ در آن ارائه نشد.

با گذشت زمان و تغییرات ژئوپلیتیک، قوانین دیگری نیز در راستای تنظیم امور مرتبط با سواحل و دریاها به تصویب رسید. از جمله این قوانین، می‌توان به «[قانون مربوط به اراضی ساحلی](#)» (مصوب ۱۳۴۶/۰۵/۲۵) اشاره کرد که عمدتاً بر تغییرات ناشی از پایین رفتن سطح آب دریای خزر و سایر دریاچه‌ها تمرکز داشته و همچنین محدوده‌های خلیج فارس و دریای عمان را نیز تعریف می‌کند.

در سال ۱۳۵۸، خط مبدأ جمهوری اسلامی ایران به تصویب هیئت‌وزیران رسید و در نقشه‌های رسمی دریایی ثبت شد. چند سال قبل از آن در ۱۳۵۴/۰۴/۲۹، «[قانون اراضی مستحدث و ساحلی](#)» به تصویب رسید که در آن مفاهیم تازه‌ای همچون حریم دریا و اراضی ساحلی معرفی شد. این قانون، در راستای تنظیم استفاده از مناطق ساحلی و نحوه برخورد با زمین‌های تازه ایجاد شده در اثر تغییرات دریایی تدوین شد. با پیروزی انقلاب اسلامی، قوانین جدیدی در حوزه مدیریت آب‌ها و سواحل به تصویب رسید. «[قانون توزیع عادلانه آب](#)» در ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در آن به اراضی مستحدث و اراضی ساحلی نیز پرداخته شد.

در عرصه بین‌المللی نیز در تاریخ ۱۰ دسامبر سال ۱۹۸۲، کنوانسیون ملل متحد در خصوص حقوق دریاها با عنوان «[قانون اساسی دریاها](#)»^۱ به تصویب رسید. این کنوانسیون، مفاهیم کلیدی همچون آب‌های سرزمینی، آب‌های داخلی، منطقه انحصاری اقتصادی و فلات قاره را به صورت جامع و دقیق تعریف کرده است.

در ادامه، مجلس شورای اسلامی در ۳۱ فروردین‌ماه سال ۱۳۷۲ «[قانون مناطق دریایی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و دریای عمان](#)» را به تصویب رساند که در آن جزئیات کاملی از حاکمیت ایران بر آب‌های مجاور تشریح شده و مفاهیم بنیادینی همچون دریای سرزمینی و منطقه نظارت توضیح داده شد.

در سال‌های اخیر، با توجه به ضرورت هدایت توسعه ملی به سوی سواحل جنوبی، در ۱۴۰۲/۰۹/۲۰ «[سیاست‌های کلی توسعه دریامحور](#)» توسط رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) ابلاغ شد [۱]. هر چند در این سند، به مفاهیمی نظیر ساحل، فراساحل و کرانه اشاره شده، اما تعریف فضایی و دقیقی از این مفاهیم ارائه نشده است. پیرو این سند، در ۱۴۰۳/۰۳/۲۹، «[برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور](#)» به تصویب هیئت‌وزیران رسید که به تعاریف و اهدافی همچون اراضی مستحدث،

1. The United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)

حریم دریا و خط ساحلی پرداخت.

همچنین فصل دوازدهم «**قانون برنامه پنج‌ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران (۱۴۰۷-۱۴۰۳)**» به موضوع توسعه دریامحور اختصاص یافته که یکی از اهداف آن، اسکان ۸ درصد از جمعیت کشور در سواحل جنوبی تا افق برنامه‌ریزی شده است که نشان از اهمیت روزافزون بهره‌برداری از ظرفیت‌های دریایی در برنامه‌ریزی‌های کلان کشور دارد [۱].

۳-۲. تجزیه و تحلیل داده‌ها

«سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» بر حضور مؤثر در ساحل، فراساحل، دریا و اقیانوس و بهره‌گیری از آن به‌عنوان یک پیشران و محور توسعه کشور، بر دستیابی به جایگاه شایسته منطقه‌ای و جهانی در استفاده از دریا و مواهب آن تأکید می‌کند. همچنین مکرراً در قالب مواد (۲، ۵، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۷، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۹، ۴۱) «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» که در اردیبهشت‌ماه سال ۱۴۰۳ توسط هیئت‌وزیران ابلاغ شد، موضوع «مناطق ساحلی کشور» (شامل مناطق ساحلی در جنوب و شمال کشور) مورد تأکید قرار گرفته است. نظر به اهمیت این موضوع و همان‌طور که در ماده (۱) برنامه مذکور، «مناطق ساحلی جنوب کشور» شامل نقاطی تعریف شده که یکی از شرایط زیر را دارا باشد [۱]، در این پژوهش سعی شده شهرستان‌های واقع در مناطق ساحلی جنوب کشور تعیین و مشخص شوند. الف) شهرستان‌های دارای خط ساحلی هم‌مرز با دریا،

ب) شهرستان‌های با بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) جمعیت ساکن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی،

پ) شهرستان‌های با بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) مساحت در شعاع ۶۰ کیلومتری از خط ساحلی.

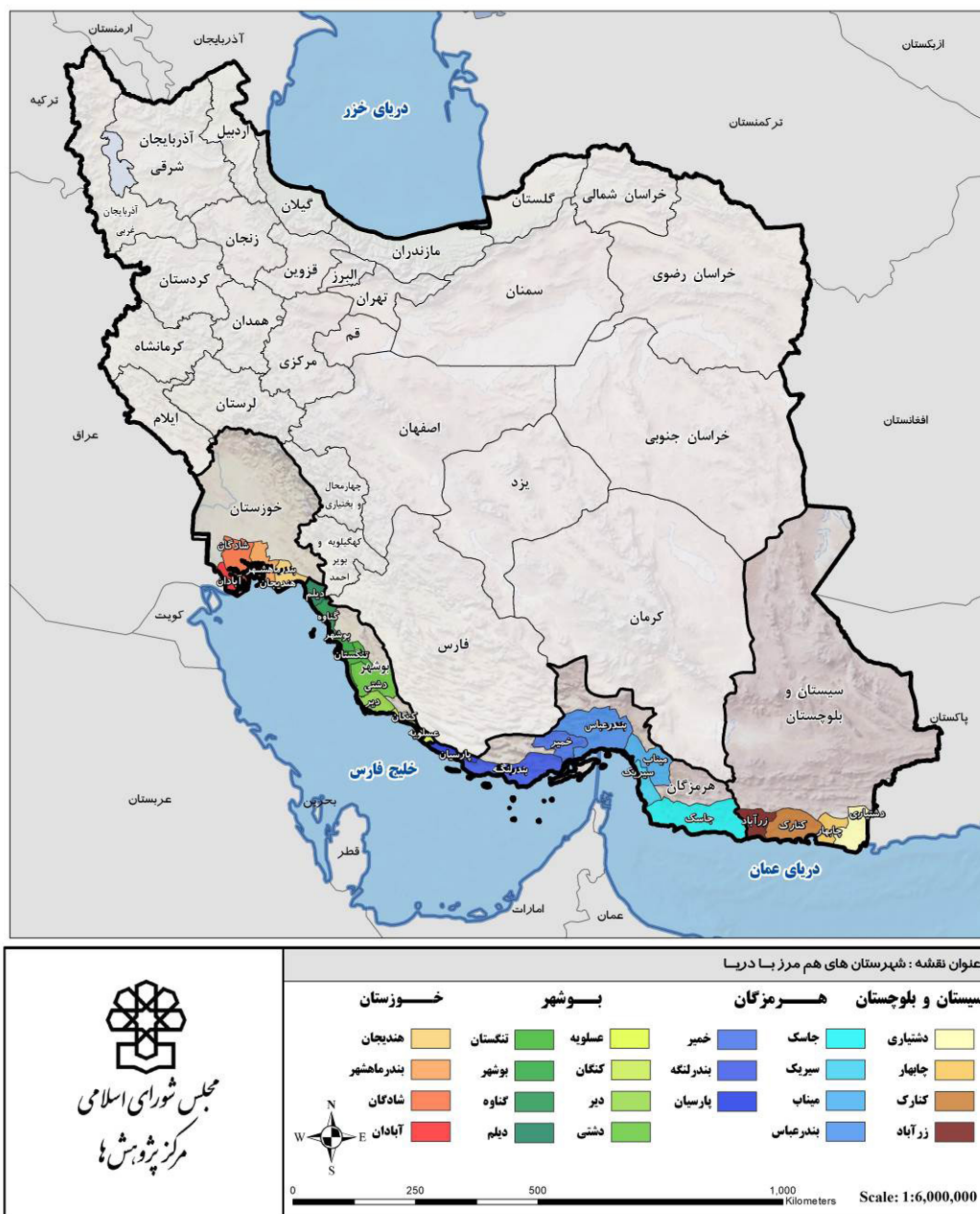
با توجه به این شروط در ادامه تلاش شده شهرستان‌هایی که یکی از سه شرط لازم را داشته و طبق مصوبه هیئت‌وزیران «مناطق ساحلی جنوب کشور» تعریف می‌شوند، شناسایی شود.

شرط اول: شهرستان‌هایی که دارای خط ساحلی هم‌مرز با دریا هستند

مطابق با تقسیمات سیاسی سال ۱۴۰۰، ۲۳ شهرستان از ۴۷۰ شهرستان کشور خط ساحلی هم‌مرز با خلیج فارس و دریای عمان دارند؛ در این بین سهم چهار استان ساحلی کشور از شهرستان‌های مذکور به شرح زیر است (نقشه ۱):

- استان سیستان و بلوچستان (۴ شهرستان دشتیاری، کنارک، چابهار و زراآباد)،
- استان هرمزگان (۷ شهرستان جاسک، سیریک، میناب، بندرعباس، خمیر، بندرلنگه و پارسیان)،
- استان بوشهر (۸ شهرستان عسلویه، کنگان، دیر، دشتی، تنگستان، بوشهر، گناوه و دیلم)،
- استان خوزستان (۴ شهرستان هندیجان، بندر ماهشهر، شادگان و آبادان).

شکل ۱. نقشه شهرستان‌های هم‌مرز با دریا

مأخذ: بر پایه تقسیمات سیاسی سال ۱۴۰۰.

شرط دوم: شهرستان‌هایی که بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) جمعیت آن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی سکنی گزیده باشند در «برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور» خط ساحلی حد پست‌ترین جزر آب در امتداد ساحل تعریف شده است. با توجه به اینکه در اسناد مختلف خط ساحلی به صورت یکپارچه و مکان‌مند تعریف نشده، در این پژوهش مرز جنوبی شهرستان‌هایی که دارای خط ساحلی هم‌مرز با خلیج فارس و دریای عمان هستند، به عنوان خط ساحلی در نظر گرفته شده است. زمانی که از این خط به میزان ۶۰ کیلومتر فاصله می‌گیریم، بر پایه تقسیمات سیاسی سال ۱۴۰۰ بیش از ۵۰ درصد جمعیت ۱۳ شهرستان (غیر از جزایر) در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار می‌گیرند (جدول ۱). لازم به توضیح است مبنای محاسبه جمعیت شهرستان‌ها و جمعیت واقع در ۶۰ کیلومتری ساحل، نقاط

شهری و روستایی مرکز آمار در سال ۱۳۹۵ [۱] بوده و به دلیل در دسترس نبودن آمار مربوط به آبادی‌های زیر سه خانوار جمعیت، این آبادی‌ها در محاسبات انجام شده لحاظ نشده است.

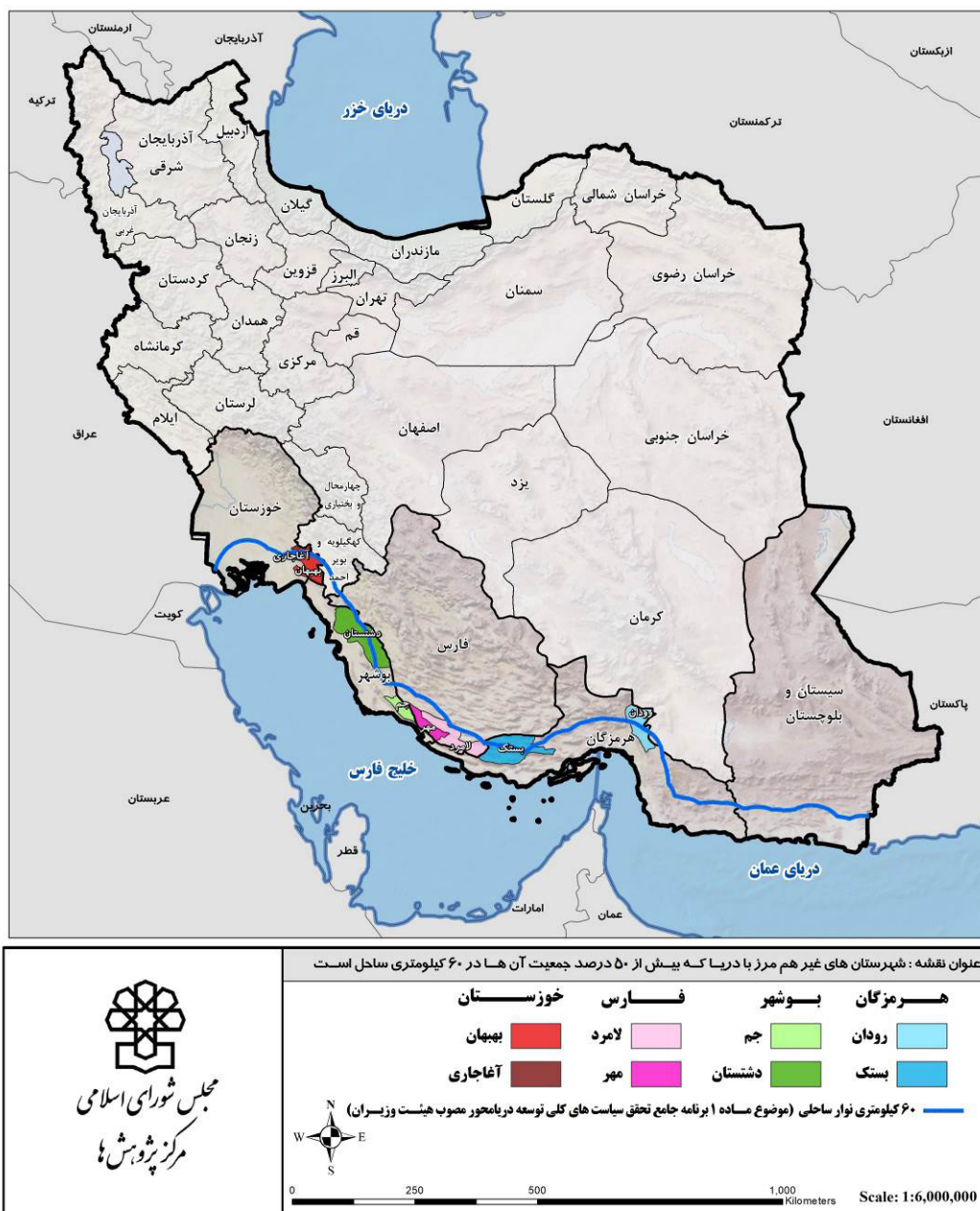
جدول ۱. شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی ساکن هستند

شهرستان	جمعیت واقع در ۶۰ کیلومتری ساحل (نفر)	جمعیت کل (نفر)	سهم
بندر لنگه	۱۲۶۵۷۲	۱۲۶۵۷۲	٪۱۰۰
بندر ماهشهر	۲۹۶۱۸۳	۲۹۶۱۸۳	٪۱۰۰
بوشهر	۲۷۱۱۸۱	۲۷۱۱۸۱	٪۱۰۰
پارسیان	۵۰۴۶۰	۵۰۴۶۰	٪۱۰۰
تنگستان	۹۹۷۷۸	۹۹۷۷۸	٪۱۰۰
جم	۶۹۸۶۵	۶۹۸۶۵	٪۱۰۰
چابهار	۲۰۲۱۲۱	۲۰۲۱۲۱	٪۱۰۰
دیر	۶۰۵۰۹	۶۰۵۰۹	٪۱۰۰
دیلم	۳۴۷۹۷	۳۴۷۹۷	٪۱۰۰
زرآباد	۱۸۸۲۱	۱۸۸۲۱	٪۱۰۰
سیریک	۴۶۲۴۷	۴۶۲۴۷	٪۱۰۰
عسلویه	۷۳۴۴۴	۷۳۴۴۴	٪۱۰۰
کنارک	۸۰۱۳۷	۸۰۱۳۷	٪۱۰۰
کنگان	۱۰۸۲۷۰	۱۰۸۲۷۰	٪۱۰۰
گناوه	۱۰۲۴۸۵	۱۰۲۴۸۵	٪۱۰۰
لامرد	۹۳۲۹۸	۹۳۲۹۸	٪۱۰۰
مهر	۶۳۸۹۸	۶۳۸۹۸	٪۱۰۰
هندیجان	۳۸۱۳۵	۳۸۱۳۵	٪۱۰۰
میناب	۲۵۶۰۳۷	۲۵۶۲۰۸	٪۹۹٫۹۳
جاسک	۶۰۵۷۸	۶۰۶۹۰	٪۹۹٫۸۲
دشتی	۸۴۷۶۹	۸۵۴۸۱	٪۹۹٫۱۷
خمیر	۵۶۵۹۹	۵۷۵۵۰	٪۹۸٫۳۵
آبادان	۲۹۶۲۴۵	۳۰۱۲۳۲	٪۹۸٫۳۴
بندرعباس	۶۶۹۱۵۱	۶۸۱۸۲۵	٪۹۸٫۱۴
دشتستان	۲۴۰۶۱۵	۲۵۰۹۵۷	٪۹۵٫۸۸
بهبهان	۱۶۷۹۴۵	۱۸۱۶۳۸	٪۹۲٫۴۶
شادگان	۱۲۴۲۱۸	۱۳۸۵۷۸	٪۸۹٫۶۴
رودان	۱۰۱۹۱۲	۱۲۵۵۵۴	٪۸۱٫۱۷
دشتیاری	۵۸۹۷۳	۷۴۸۹۴	٪۷۸٫۷۴
بستک	۵۵۶۶۶	۷۹۵۷۱	٪۶۹٫۹۶
آغاچاری	۱۲۱۰۸	۲۰۱۹۹	٪۵۹٫۹۴

* با توجه به اینکه اطلاعات نقاط شهری و روستایی مرکز آمار در سال ۱۳۹۵ ملاک عمل قرار گرفته، اطلاعات آبادی‌های زیر سه خانوار در جمعیت واقع در ۶۰ کیلومتری ساحل و جمعیت کل در این محاسبات ملاک عمل قرار نگرفته است.
مأخذ: بر پایه تقسیمات سیاسی سال ۱۴۰۰ و سرشماری سال ۱۳۹۵ مرکز آمار ایران.

بر پایه مبانی مورد اشاره، از میان ۳۱ شهرستانی که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار دارند، تنها ۸ شهرستان رودان و بستک در استان هرمزگان، لامرد و مهر در استان فارس، جم و دشتستان در استان بوشهر و آغاچاری و بهبهان در استان خوزستان مرز مشترک با دریا ندارند و این ۸ شهرستان نیز مشمول مناطق ساحلی جنوب کشور می شوند (نقشه ۲).

شکل ۲. نقشه شهرستان های غیر هم مرز با دریا که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آنها در ۶۰ کیلومتری ساحل است

مأخذ: همان.

شرط سوم: شهرستان‌هایی که بیش از پنجاه درصد (۵۰٪) مساحت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری از خط ساحلی باشند با توجه به مساحت از شهرستان‌های جنوبی که در ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار گرفته‌اند، ۳۰ شهرستان مطابق با جدول ۲ شرایطی دارند که بیش از ۵۰ درصد مساحت آنها در این محدوده قرار گرفته است. لازم به توضیح است با توجه به اینکه این محدوده قسمت جنوبی کشور را پوشش می‌دهد و در سیستم مختصات UTM ایران در زون‌های ۳۸ تا ۴۱ قرار می‌گیرد، امکان استفاده از این سیستم مختصاتی وجود نداشت و از سیستم مختصات لامبرت^۱ (که کل کشور را پوشش می‌دهد) استفاده شد؛ لذا محاسبه مساحت شهرستان‌ها در نرم‌افزار ArcGIS بر مبنای این سیستم مختصات صورت گرفته است.

جدول ۲. شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد مساحت آن در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار دارد

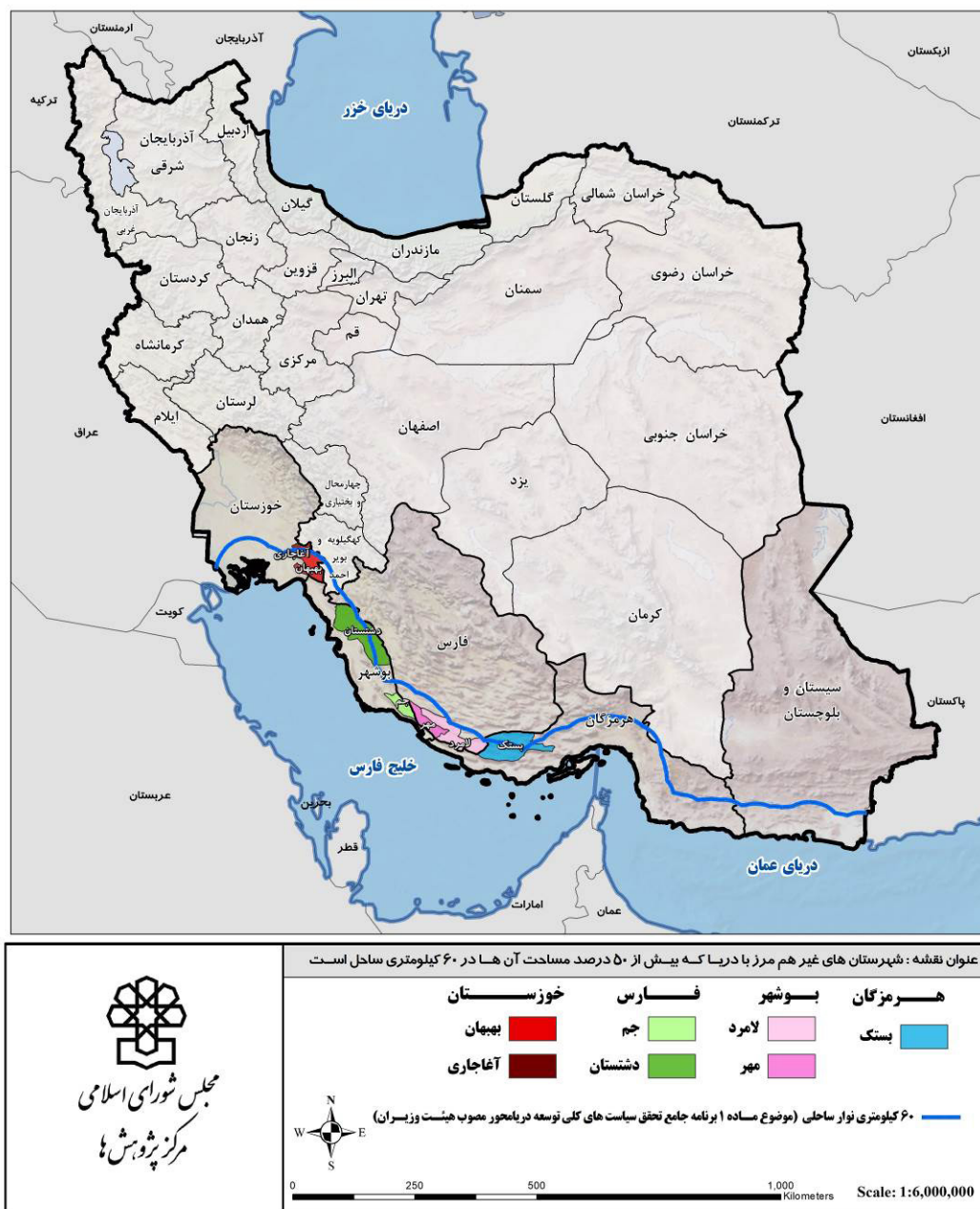
شهرستان	مساحت واقع در ۶۰ کیلومتری ساحل (کیلومتر مربع)	مساحت کل (کیلومتر مربع)	سهم
بوشهر	۱۳۲۱	۱۳۲۱	٪۱۰۰
مهر	۱۷۴۸	۱۷۴۸	٪۱۰۰
دیر	۲۳۶۶	۲۳۶۶	٪۱۰۰
جم	۱۳۷۶	۱۳۷۶	٪۱۰۰
زرآباد	۳۱۱۵	۳۱۱۵	٪۱۰۰
تنگستان	۱۹۴۵	۱۹۴۵	٪۱۰۰
سیریک	۲۳۶۰	۲۳۶۰	٪۱۰۰
گناوه	۱۸۱۴	۱۸۱۴	٪۱۰۰
پارسیان	۱۶۷۵	۱۶۷۵	٪۱۰۰
دیلم	۱۷۱۰	۱۷۱۰	٪۱۰۰
بندرلنگه	۷۷۴۸	۷۷۴۸	٪۱۰۰
هندیجان	۲۴۶۴	۲۴۶۴	٪۱۰۰
کنگان	۵۷۶	۵۷۶	٪۱۰۰
عسلویه	۶۲۳	۶۲۳	٪۱۰۰
چابهار	۲۳۹۹	۲۴۰۱	٪۹۹٫۹۲
لامرد	۳۸۶۳	۳۸۹۴	٪۹۹٫۲۳
آبادان	۲۵۳۴	۲۵۵۶	٪۹۹٫۱۵
کنارک	۵۶۴۴	۵۷۳۷	٪۹۸٫۳۹
بندرماهشهر	۳۱۶۶	۳۲۴۴	٪۹۷٫۶۰
جاسک	۱۱۰۹۱	۱۱۳۶۶	٪۹۷٫۵۸
میناب	۴۶۱۶	۵۱۵۷	٪۸۹٫۵۰
شادگان	۳۱۷۴	۳۶۰۷	٪۸۷٫۹۸
بهبهان	۲۴۲۰	۲۸۳۵	٪۸۵٫۳۵
خمیر	۳۳۱۱	۳۹۲۰	٪۸۴٫۴۸
دشتی	۴۱۱۶	۴۹۳۰	٪۸۳٫۵۰
دشتیاری	۳۷۹۱	۴۷۷۹	٪۷۹٫۳۳
دشتستان	۴۲۶۶	۶۳۰۸	٪۶۷٫۶۴
بندرعباس	۶۸۱۲	۱۰۱۸۶	٪۶۶٫۸۸
بستک	۳۴۴۹	۵۶۷۳	٪۶۰٫۸۰
آغاچاری	۱۸۷	۳۶۶	٪۵۱٫۰۷

مأخذ: بر پایه تقسیمات سیاسی سال ۱۴۰۰.

۱. سیستم تصویر لامبرت (Lambert) یکی از سیستم‌های تصویر محبوب برای نمایش داده با وسعت زیاد (مانند کل ایران) است. برای تولید نقشه در سطح ایران، باید از سیستم تصویرهایی مانند Geographic و یا لامبرت استفاده شود تا پیوستگی نقشه حفظ شود.

از میان ۳۰ شهرستانی که بیشتر از ۵۰ درصد مساحت آنها در ۶۰ کیلومتری خط ساحلی جنوب قرار گرفته اند، تنها ۷ شهرستان شامل بستک در استان هرمزگان، لامرد و مهر در استان فارس، جم و دشتستان در استان بوشهر و آغاچاری و بهبهان در استان خوزستان مرز مشترک با دریاندارند و این ۷ شهرستان نیز مشمول مناطق ساحلی جنوب کشور می شوند (نقشه ۳). شایان ذکر است با توجه به این موضوع که بیش از ۵۰ درصد جمعیت این ۷ شهرستان نیز در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار گرفته و مشمول بند «ب» «برنامه جامع تحقق سیاست های کلی توسعه دریامحور» می شوند، این شرط به تعداد شهرستان های واقع در مناطق ساحلی جنوب کشور اضافه نمی کند.

شکل ۳. نقشه شهرستان های غیر هم مرز با دریا که بیش از ۵۰ درصد مساحت آنها در ۶۰ کیلومتری ساحل است

مأخذ: همان.

۳. جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

هدف این پژوهش شناسایی شهرستان‌هایی است که شروط لازم (دارا بودن خط ساحلی هم‌مرز با دریا، قرار گرفتن بیش از ۵۰ درصد جمعیت یا مساحت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی) برای لحاظ شدن ذیل «مناطق ساحلی جنوب کشور» را داشته باشند. لذا تلاش شده به صورت کمی و فضایی این شهرستان‌ها مشخص شوند تا زمانی که صحبت از «مناطق ساحلی جنوب کشور» می‌شود، حدود فضایی این مناطق برای سیاست‌گذاران و پژوهشگران این حوزه قابل تشخیص باشد.

بررسی انجام گرفته در این پژوهش نشان داد ۲۳ شهرستان طبق تقسیمات سیاسی ۱۴۰۰ با دریا هم‌مرز هستند و از طرفی بیش از ۵۰ درصد جمعیت ۸ شهرستان دیگر نیز در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار گرفته است، اما با توجه به اینکه شهرستان‌هایی که بیش از ۵۰ درصد مساحت آنها در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار می‌گیرد، همان شهرستان‌هایی هستند که ۵۰ درصد جمعیت آنها نیز در شعاع ۶۰ کیلومتری خط ساحلی قرار گرفته، لذا این شرط به شهرستان‌های ذیل «مناطق ساحلی جنوب کشور» اضافه نمی‌کند. بنابراین ۳۱ شهرستان کشور در ۵ استان مشمول تعریف «مناطق ساحلی جنوب کشور» شده‌اند. این ۳۱ شهرستان عبارتند از:

- شهرستان‌های دشتیاری، کنارک، چابهار و زراآباد در استان سیستان و بلوچستان،
 - شهرستان‌های جاسک، سیریک، میناب، بندرعباس، خمیر، بندرلنگه، پارسیان، رودان و بستک در استان هرمزگان،
 - شهرستان‌های لامرد و مهر در استان فارس،
 - شهرستان‌های عسلویه، کنگان، دیر، دشتی، تنگستان، بوشهر، گناوه، دیلم، جم و دشتستان در استان بوشهر،^۱
 - شهرستان‌های هندیجان، بندرماهشهر، شادگان، آبادان، آغاچاری و بهبهان در استان خوزستان.
- مطابق با آخرین سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ [۱]، مجموع جمعیت این ۳۱ شهرستان برابر با ۴,۱۸۶,۷۳۲ نفر است و ۵/۲۴ درصد جمعیت کشور در این محدوده ساکن هستند. این موضوع نشان می‌دهد حدوداً از هر ۱۰ هزار نفر جمعیت کشور، ۵۲۴ نفر در «مناطق ساحلی جنوب کشور» زندگی می‌کنند. از طرف دیگر مجموع مساحت این ۳۱ شهرستان حدود ۱۱۰,۶۷۸ کیلومتر مربع و سهم مساحتی آن ۶/۸۱ درصدی از کل کشور است. این موضوع نشان می‌دهد تراکم جمعیتی در مناطق ساحلی جنوب کشور (۳۷/۸۳ نفر در کیلومتر مربع) در مقایسه با متوسط کل کشور (۴۹/۱۸ نفر در کیلومتر مربع) کمتر بوده و تراکم جمعیتی مناطق ساحلی حدود ۳۰ درصد کمتر از متوسط کشور است. همچنین مطابق با برآورد مرکز آمار در سال ۱۴۰۰ [۱] در رابطه با جمعیت شهرستان‌ها، استان‌ها و کل کشور، مجموع جمعیت این ۳۱ شهرستان ۴,۵۳۰,۸۰۰ نفر بوده و سهم ۵/۳۹ درصدی از جمعیت کل کشور دارد؛ امری که بیانگر سرعت رشد بسیار آهسته جمعیت شهرستان‌های مذکور است (جدول ۳). شاید به همین دلایل است که در فصل ۱۲ (ترانزیت و اقتصاد دریا محور) و ماده (۵۶) لایحه برنامه هفتم پیشرفت [۱] نیز به افزایش نسبت جمعیتی سواحل جنوبی به میزان ۸ درصد از جمعیت کل کشور تأکید شده است.

۱. استان بوشهر، تنها استان در کشور است که همه ۱۰ شهرستان آن مشمول تعریف «مناطق ساحلی جنوب کشور» می‌شوند.

جدول ۳. خلاصه ای از خروجی های پژوهش تعیین و تدقیق منطقه ساحلی جنوب

۲۳	تعداد شهرستان های هم مرز با دریا (تقسیمات سیاسی ۱۴۰۰)
۸	تعداد شهرستان های غیر ساحلی که بیش از ۵۰ درصد جمعیت آنها در ۶ کیلومتری ساحل است
۷	تعداد شهرستان های غیر ساحلی که بیش از ۵۰ درصد مساحت آنها در ۶ کیلومتری ساحل است
۳۱	تعداد شهرستان هایی که یکی از سه شرط فوق را دارند
۴,۱۸۶,۷۳۲	جمعیت شهرستان هایی که یکی از سه شرط فوق را دارند (سرشماری ۱۳۹۵)
۷۹,۹۲۶,۲۷۰	جمعیت کل کشور در سال ۱۳۹۵
۵/۲۴٪	سهم جمعیتی مناطق ساحلی جنوب از کل کشور در سال ۱۳۹۵ (درصد)
۴,۵۳۰,۸۰۰	جمعیت شهرستان هایی که یکی از سه شرط فوق را دارند (برآورد مرکز آمار - ۱۴۰۰)
۸۴,۰۵۵,۰۰۰	جمعیت کل کشور در سال ۱۴۰۰ (برآورد مرکز آمار)
۵/۳۹٪	سهم جمعیتی مناطق ساحلی جنوب از کل کشور در سال ۱۴۰۰ (درصد)
۱۱۰,۶۷۸	مساحت شهرستان هایی که یکی از سه شرط فوق را دارند (کیلومتر مربع)
۱,۶۲۵,۱۶۸	مساحت کل کشور (کیلومتر مربع)
۶/۸۱٪	سهم مساحت مناطق ساحلی جنوب از کل کشور (درصد)
۳۷/۸۳	تراکم جمعیتی مناطق ساحلی جنوب کشور (نفر در کیلومتر مربع) در سال ۱۳۹۵
۴۹/۱۸	تراکم جمعیتی کل کشور (نفر در کیلومتر مربع) در سال ۱۳۹۵

مآخذ: بر پایه تقسیمات سیاسی سال ۱۴۰۰، سرشماری سال ۱۳۹۵ و برآورد ۱۴۰۰ مرکز آمار ایران.

سهم جمعیتی (در سال های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۰) و سهم مساحتی ۳۱ شهرستان مشمول تعریف «مناطق ساحلی جنوب کشور» مشخص شده؛ بر این مبنای لحاظ جمعیتی به ترتیب ۴ شهرستان بندرعباس (با سهم ۱۶/۲۵ درصد در سال ۱۳۹۵ و ۱۶/۵۶ درصد در سال ۱۴۰۰)، بوشهر (با سهم ۷/۱۳ درصد در سال ۱۳۹۵ و ۷/۱۷ درصد در سال ۱۴۰۰)، آبادان (با سهم ۷/۱۲ درصد در سال های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۰) و بندرماهشهر (با سهم ۷/۰۸ درصد در سال ۱۳۹۵ و ۷/۱۱ درصد در سال ۱۴۰۰)، بیشترین میزان از این شاخص را دارند. در شهرستان چابهار به عنوان یکی از مهم ترین کانون های فعالیتی و سکونتگاهی جنوب استان سیستان و بلوچستان، تنها ۴/۹ درصد ساکنین مناطق ساحلی جنوب کشور در سال ۱۳۹۵ و ۵/۲ درصد ساکنین مناطق ساحلی جنوب کشور در سال ۱۴۰۰ زندگی می کنند.

در رابطه با سهم مساحتی شهرستان های مشمول تعریف «مناطق ساحلی جنوب کشور» نیز شرایط متنوعی وجود دارد و در حالی که شهرستان هایی مشابه جاسک (با سهم ۱۰/۳ درصد) و بندرعباس (با سهم ۹/۲) در استان هرمزگان حدود یک پنجم محدوده مناطق ساحلی جنوب کشور را به خود اختصاص داده اند، شهرستان هایی مشابه آغاچاری در استان خوزستان و عسلویه و کنگان در استان بوشهر سهمی کمتر از ۱ درصد از مساحت محدوده مناطق ساحلی جنوب کشور را دارند.

استان	شهرستان	جمعیت (۱۳۹۵)	شهرستان	استان	شهرستان	جمعیت (۱۳۹۵)	شهرستان	استان	شهرستان	جمعیت (۱۳۹۵)	شهرستان	استان	شهرستان	جمعیت (۱۳۹۵)
سیستان و بلوچستان	جایز	۲۰۲,۳۹۲	۱۴,۹	هرمزگان	رودان	۱۲۴,۵۲۲	۲۳,۰	گلستان	بوشهر	۷۳,۳۰۶	۲۱,۸	اصفهان	اصفهان	۷۲,۸۸۸
سیستان و بلوچستان	کنارک	۷۸,۳۱۲	۲۱,۹	هرمزگان	بستک	۸۰,۴۹۲	۲۱,۹	گلستان	بوشهر	۲۸,۰۲۷	۲۷,۰	اصفهان	اصفهان	۱۷,۲۵۴
سیستان و بلوچستان	نیشابری	۷۹,۹۱۱	۲۱,۹	هرمزگان	عباس	۸۰,۱۵۸	۲۱,۲	گلستان	بوشهر	۸۶,۴۱۹	۲۲,۱	اصفهان	اصفهان	۱۸,۰۰۹
سیستان و بلوچستان	زاهد	۲۰,۱۵۷	۲۰,۲	هرمزگان	بارستان	۸۰,۵۹۱	۲۱,۲	گلستان	بوشهر	۶۰,۲۱۲	۲۱,۴	اصفهان	اصفهان	۲۹,۰۰۱
هرمزگان	بندرعباس	۵۸۰,۳۱۵	۲۱,۳	هرمزگان	سیریک	۴۸,۲۲۲	۲۱,۱	گلستان	بوشهر	۱۰۷,۸۰۱	۲۲,۶	اصفهان	بندر ماهشهر	۲۹۶,۲۷۱
هرمزگان	بندر لنگه	۱۰۹,۳۰۸	۲۱,۸	فارس	لامرد	۹۱,۸۸۲	۲۲,۲	گلستان	بوشهر	۱۰۲,۳۸۴	۲۲,۴	اصفهان	شادگان	۱۲۸,۴۸۰
هرمزگان	بیماب	۲۸۹,۳۳۱	۲۱,۲	فارس	مهر	۶۱,۸۲۷	۲۱,۹	گلستان	بوشهر	۲۴,۸۹۸	۲۰,۸	اصفهان	هندیجان	۲۸,۳۲۲
هرمزگان	چابک	۸۸,۸۸۴	۲۱,۴	بوشهر	بوشهر	۳۹۸,۵۹۴	۲۷,۱	اصفهان	بوشهر	۲۰,۰۰۱	۲۰,۹	اصفهان	مجموع	۴,۱۸۱,۷۲۲
استان	شهرستان	جمعیت (۱۴۰۰)	شهرستان	استان	شهرستان	جمعیت (۱۴۰۰)	شهرستان	استان	شهرستان	جمعیت (۱۴۰۰)	شهرستان	استان	شهرستان	جمعیت (۱۴۰۰)
سیستان و بلوچستان	جایز	۲۲۶,۵۰۰	۱۷,۲	هرمزگان	رودان	۱۲۲,۱۰۰	۲۸,۱	گلستان	بوشهر	۸۰,۲۰۰	۱۸,۱	اصفهان	اصفهان	۷۷,۲۰۰
سیستان و بلوچستان	کنارک	۷۲,۳۰۰	۲۰,۱	هرمزگان	بستک	۸۲,۳۰۰	۱۸,۱	گلستان	بوشهر	۲۲,۲۰۰	۲۸,۹	اصفهان	اصفهان	۱۷,۲۰۰
سیستان و بلوچستان	نیشابری	۸۵,۵۰۰	۱۹,۱	هرمزگان	عباس	۸۲,۳۰۰	۱۸,۲	گلستان	بوشهر	۹۱,۵۰۰	۲۰,۱	اصفهان	اصفهان	۱۸,۲۰۰
سیستان و بلوچستان	زاهد	۲۰,۲۰۰	۲۰,۰	هرمزگان	بارستان	۸۲,۳۰۰	۱۸,۲	گلستان	بوشهر	۶۵,۲۰۰	۱۸,۲	اصفهان	اصفهان	۲۲,۲۰۰
هرمزگان	بندرعباس	۷۵۰,۵۰۰	۲۲,۶	هرمزگان	سیریک	۹۹,۲۰۰	۱۹,۱	گلستان	بوشهر	۱۱۲,۸۰۰	۲۲,۴	اصفهان	بندر ماهشهر	۳۲۲,۳۰۰
هرمزگان	بندر لنگه	۱۱۸,۵۰۰	۲۲,۹	فارس	لامرد	۹۲,۰۰۰	۲۰,۱	گلستان	بوشهر	۱۰۹,۵۰۰	۲۲,۴	اصفهان	شادگان	۱۲۰,۵۰۰
هرمزگان	بیماب	۲۸۲,۳۰۰	۲۲,۲	فارس	مهر	۶۲,۸۰۰	۲۰,۱	گلستان	بوشهر	۲۲,۲۰۰	۲۰,۸	اصفهان	هندیجان	۲۹,۰۰۰
هرمزگان	چابک	۸۲,۵۰۰	۱۹,۱	بوشهر	بوشهر	۲۱۲,۸۰۰	۲۲,۲	اصفهان	بوشهر	۲۲,۲۰۰	۱۸,۱	اصفهان	مجموع	۴,۵۲۲,۰۰۰
استان	شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	شهرستان	استان	شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	شهرستان	استان	شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)	شهرستان	استان	شهرستان	مساحت (کیلومتر مربع)
سیستان و بلوچستان	جایز	۲,۴۰۱	۲۲,۲	هرمزگان	رودان	۳,۱۲۹	۲۲,۸	گلستان	بوشهر	۱,۹۴۶	۲۱,۸	اصفهان	اصفهان	۱,۶۲۴
سیستان و بلوچستان	کنارک	۴,۷۹۹	۲۱,۲	هرمزگان	بستک	۸,۷۷۴	۲۰,۶	گلستان	بوشهر	۶,۲۰۸	۲۰,۹	اصفهان	اصفهان	۳,۵۲۲
سیستان و بلوچستان	نیشابری	۳,۱۱۵	۲۲,۸	هرمزگان	عباس	۳,۱۱۰	۲۲,۲	گلستان	بوشهر	۴,۹۲۰	۲۰,۸	اصفهان	اصفهان	۳,۸۳۳
سیستان و بلوچستان	زاهد	۸,۲۲۷	۲۰,۲	هرمزگان	بارستان	۱,۷۷۱	۲۱,۹	گلستان	بوشهر	۲,۲۲۲	۲۲,۱	اصفهان	اصفهان	۲,۸۲۷
هرمزگان	بندرعباس	۱۰,۱۵۲	۲۲,۲	هرمزگان	سیریک	۲,۳۶۱	۲۲,۱	گلستان	بوشهر	۸۷۶	۲۰,۸	اصفهان	بندر ماهشهر	۲,۲۴۴
هرمزگان	بندر لنگه	۲,۰۰۶	۲۱,۸	فارس	لامرد	۱,۷۵۸	۲۱,۶	گلستان	بوشهر	۱,۸۱۵	۲۱,۱	اصفهان	شادگان	۲,۶۰۸
هرمزگان	بیماب	۸,۱۸۸	۲۱,۲	فارس	مهر	۲,۸۹۴	۲۲,۹	گلستان	بوشهر	۱,۶۱۰	۲۱,۹	اصفهان	هندیجان	۲,۴۶۸
هرمزگان	چابک	۱۱,۳۶۶	۲۱,۰	بوشهر	بوشهر	۱,۳۶۶	۲۱,۲	اصفهان	بوشهر	۱,۳۷۱	۲۱,۲	اصفهان	مجموع	۱۱۰,۷۸۸

به منظور تحلیل روند تغییرات جمعیت شهرستان‌ها و استان‌های واقع در مناطق ساحلی جنوب و همچنین روند تغییرات جمعیت کل کشور از سال ۱۳۸۵ تا ۱۴۰۰ از شاخص نرخ رشد جمعیت استفاده شده است. لازم به توضیح است با توجه به اینکه برخی از شهرستان‌ها بعد از سال ۱۳۸۵ تشکیل شده است، تلاش شد با توجه به گزارش «تحولات جمعیتی در سه دهه گذشته» مطالعات آمایش استان‌ها از جمعیت بازسازی شده این شهرستان‌ها استفاده شود و برای شهرستان‌هایی که مقدور نبود اطلاعات این شهرستان‌ها قبل از تشکیل شهرستان مورد استفاده قرار گرفت. در بررسی انجام شده، در این رابطه نکاتی استخراج شد که در ادامه تشریح شده است:

■ نرخ رشد مناطق ساحلی جنوب کشور در دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵ برابر با ۲/۳ درصد، در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰، ۲ درصد و در دوره ۱۴۰۰-۱۳۹۵ برابر با ۱/۵۹ درصد بوده است. مقادیر این شاخص نسبت به مقادیر ملی بیشتر بوده است (۱/۲۹ درصد در دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵، ۱/۲۴ درصد در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ و ۱/۰۱ درصد در دوره ۱۴۰۰-۱۳۹۵)، اما روند کاهشی آن در سه دوره آماری بررسی شده با سرعتی بالاتر از متوسط کشور دنبال می‌شود.

■ در میان ۵ استانی که از شهرستان‌های واقع در منطقه ساحلی جنوب سهم دارند، نرخ رشد دو استان بوشهر و هرمزگان بیشتر از سایر استان‌ها و متوسط کشور بوده است. استقرار فعالیت‌های اقتصادی در این دو استان باعث رشد بیشتر جمعیت آنها در دوره ۱۴۰۰-۱۳۸۵ شده است.

■ سرعت رشد جمعیت در استان خوزستان در دوره ۱۳۹۵-۱۳۸۵ بسیار آهسته تر از سایر استان‌های جنوبی و متوسط کشور بوده است و گرچه طبق پیش بینی مرکز آمار این روند در دوره ۱۳۹۵-۱۴۰۰ بهبود پیدا کرده است.

■ در میان ۳۱ شهرستان واقع در منطقه ساحلی جنوب سه شهرستان کنگان (در دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵) و جم و عسلویه (در دوره ۱۳۹۵-۱۴۰۰) نرخ رشد قابل توجهی را تجربه کرده‌اند. نرخ رشد بالای ۲۰ درصدی کنگان، حدود ۶ درصدی جم و حدود ۳ درصدی عسلویه نشان دهنده این موضوع است که استقرار قطب‌های اقتصادی در حوزه انرژی و گاز در این شهرستان‌ها موجب شده بخش زیادی از نیروی کار تخصصی از اقصی نقاط کشور به این مناطق مهاجرت داشته باشند. هر چند نوع مهاجرت آنها و میزان تأثیر گذاری بر توسعه این شهرستان‌ها جای بحث دارد.

■ نرخ رشد جمعیت دو شهرستان چابهار و کنارک بسیار بالاتر از متوسط استان و کشور در این دوره‌ها بوده است. ویژگی‌های اجتماعی خاص منطقه (بالا بودن بُعد خانوار) در کنار کانون‌های فعالیتی شکل گرفته در مجاورت شهرهای چابهار و کنارک می‌تواند از عوامل تأثیرگذار بر این موضوع باشد.

■ در میان تمامی شهرستان‌های بررسی شده، شهرستان شادگان از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ کاهش جمعیت حدود ۱۵ هزار نفری را تجربه کرده که احتمالاً وضعیت تالاب شادگان در این مسئله اثرگذار بوده است.

جدول ۴. نرخ رشد شهرستان های واقع در مناطق ساحلی جنوب کشور در دوره های ۱۳۹۵-۱۴۰۰ و ۱۳۹۰-۱۳۹۵، ۱۳۸۵-۱۳۹۰، ۱۳۸۵-۱۳۹۰ و ۱۳۹۵-۱۴۰۰

استان	شهرستان	جمعیت (۱۳۸۵)	جمعیت (۱۳۹۰)	جمعیت (۱۳۹۵)	جمعیت (۱۴۰۰)	نرخ رشد -۱۳۸۵ / ۱۳۹۰	نرخ رشد -۱۳۹۰ / ۱۳۹۵	نرخ رشد -۱۳۹۵ / ۱۴۰۰
سیستان و بلوچستان	چابهار	۲۱۶,۶۸۱	۲۶۴,۰۵۱	۲۰۳,۲۹۳	۲۳۶,۵۰۰	۴,۰۳٪	۱,۴۱٪	۳,۰۷٪
	دشتیاری			۷۹,۹۱۱	۸۵,۱۰۰			۱,۲۷٪
	کنارک	۷۱,۰۶۳	۸۲,۰۰۱	۷۸,۲۱۲	۹۳,۲۰۰	۲,۹۰٪	۳,۷۰٪	۳,۵۷٪
	زرآباد			۲۰,۱۴۷	۲۲,۳۰۰			۲,۰۵٪
هرمزگان	بندرعباس	۵۱۵,۵۷۷	۵۸۸,۲۸۸	۶۸۰,۳۶۶	۷۵۰,۵۰۰	۲,۶۷٪	۲,۹۵٪	۱,۹۸٪
	بندرلنگه	۱۱۶,۰۸۶	۱۳۴,۷۱۳	۱۵۹,۳۵۸	۱۷۸,۱۰۰	۳,۰۲٪	۳,۴۲٪	۲,۲۵٪
	میناب	۲۱۸,۸۵۶	۲۳۵,۷۰۵	۲۵۹,۲۲۱	۲۸۳,۷۰۰	۱,۴۹٪	۱,۹۲٪	۱,۸۲٪
	جاسک	۴۶,۰۶۹	۵۲,۸۸۲	۵۸,۸۸۴	۶۴,۵۰۰	۲,۸۰٪	۲,۱۷٪	۱,۸۴٪
	رودان	۱۰۷,۲۸۰	۱۱۸,۵۴۷	۱۲۴,۵۲۲	۱۳۳,۱۰۰	۲,۰۲٪	۰,۹۹٪	۱,۳۴٪
	بستک	۶۷,۸۰۵	۸۰,۱۱۹	۸۰,۴۹۲	۸۳,۳۰۰	۳,۳۹٪	۰,۰۹٪	۰,۶۹٪
	خمیر	۴۸,۲۴۱	۵۲,۹۶۸	۵۶,۱۴۸	۵۷,۷۰۰	۱,۸۹٪	۱,۱۷٪	۰,۵۵٪
	پارسیان	۳۸,۰۹۶	۴۲,۸۴۳	۵۰,۵۹۶	۵۷,۱۰۰	۲,۳۸٪	۳,۳۸٪	۲,۴۵٪
	سیریک	۳۸,۹۷۵	۴۳,۱۸۵	۴۵,۷۲۳	۴۹,۴۰۰	۲,۰۷٪	۱,۱۵٪	۱,۵۶٪
	لامرد	۷۸,۶۹۲	۸۳,۹۱۶	۹۱,۷۸۲	۹۷,۰۰۰	۱,۲۹٪	۱,۸۱٪	۱,۱۱٪
فارس	مهر	۵۴,۴۱۳	۵۹,۷۲۷	۶۴,۸۲۷	۶۷,۸۰۰	۱,۸۸٪	۱,۶۵٪	۰,۹۰٪
	بوشهر	۲۲۵,۲۹۷	۲۵۸,۹۰۶	۲۹۸,۵۹۴	۳۲۴,۹۰۰	۲,۸۲٪	۲,۸۹٪	۱,۷۰٪
بوشهر	تنگستان	۶۳,۷۳۵	۷۰,۲۸۲	۷۶,۷۰۶	۸۰,۴۰۰	۱,۹۷٪	۱,۷۶٪	۰,۹۵٪
	دشتستان	۲۲۶,۹۰۵	۲۲۹,۴۲۵	۲۵۲,۰۴۷	۲۶۷,۲۰۰	۰,۲۲٪	۱,۹۰٪	۱,۱۷٪
	دشتی	۷۴,۸۹۸	۷۷,۵۳۰	۸۶,۳۱۹	۹۱,۱۰۰	۰,۶۹٪	۲,۱۷٪	۱,۰۸٪
	دیر	۴۸,۶۳۶	۵۲,۵۲۳	۶۰,۶۱۲	۶۵,۴۰۰	۱,۵۵٪	۲,۹۱٪	۱,۵۳٪
	کنگان	۴۰,۹۶۱	۱۰۵,۱۹۰	۱۰۷,۸۰۱	۱۱۲,۹۰۰	۲۰,۷۶٪	۰,۴۹٪	۰,۹۳٪
	گناوه	۸۳,۴۱۸	۹۰,۴۹۳	۱۰۲,۴۸۴	۱۰۹,۵۰۰	۱,۶۴٪	۲,۵۲٪	۱,۳۳٪
	دیلم	۲۹,۴۵۱	۳۱,۵۷۰	۳۴,۸۲۸	۳۷,۳۰۰	۱,۴۰٪	۱,۹۸٪	۱,۳۸٪
	جم	۳۸,۵۷۸	۵۱,۴۴۶	۷۰,۰۵۱	۷۴,۴۰۰	۵,۹۳٪	۶,۳۷٪	۱,۲۱٪
	عسلویه	۵۴,۳۸۸	۶۵,۵۸۴	۷۳,۹۵۸	۷۷,۴۰۰	۳,۸۱٪	۲,۴۳٪	۰,۹۱٪
	آغاچاری	۱۷۵,۳۷۳	۱۷۹,۷۰۳	۱۷,۶۵۴	۱۷,۹۰۰	۰,۴۹٪	۱,۹۸٪	۰,۲۸٪
خوزستان	بهبهان			۱۸۰,۵۹۳	۱۹۶,۷۰۰			۱,۷۲٪
	آبادان	۲۷۷,۲۶۱	۲۷۱,۴۸۴	۲۹۸,۰۹۰	۳۲۲,۸۰۰	-۰,۴۲٪	۱,۸۹٪	۱,۶۱٪
	بندرماهشهر	۲۵۲,۵۸۷	۲۷۸,۰۳۷	۲۹۶,۲۷۱	۳۲۲,۱۰۰	۱,۹۴٪	۱,۲۸٪	۱,۶۹٪
	شادگان	۱۳۸,۹۱۵	۱۵۳,۳۵۵	۱۳۸,۴۸۰	۱۳۰,۵۰۰	۲٪	-۲,۰۲٪	-۱,۱۸٪
	هندیجان	۳۶,۳۵۹	۳۷,۴۴۰	۳۸,۷۶۲	۴۱,۰۰۰	۰,۵۹٪	۰,۷۰٪	۱,۱۳٪
	منطقه ساحلی جنوب	۳,۳۸۴,۵۹۶	۳,۷۹۱,۹۱۳	۴,۱۸۶,۷۳۲	۴,۵۳۰,۸۰۰	۲,۳۰٪	۲٪	۱,۵۹٪
سیستان و بلوچستان	۲,۴۰۵,۷۴۲	۲,۵۳۴,۳۲۷	۲,۷۷۵,۰۱۴	۳,۰۸۵,۲۰۰	۱,۰۵٪	۱,۸۳٪	۲,۱۴٪	
هرمزگان	۱,۴۰۳,۶۷۴	۱,۵۷۸,۱۸۳	۱,۷۷۶,۴۱۵	۱,۹۳۳,۸۰۰	۲,۳۷٪	۲,۳۹٪	۱,۷۱٪	
فارس	۴,۳۳۶,۸۷۸	۴,۵۹۶,۶۵۸	۴,۸۰۵,۳۰۷	۵,۰۵۴,۷۰۰	۱,۱۷٪	۰,۸۹٪	۱,۰۲٪	
بوشهر	۸۸۶,۲۶۷	۱,۰۳۲,۹۴۹	۱,۱۶۳,۴۰۰	۱,۲۴۰,۵۰۰	۳,۱۱٪	۲,۴۱٪	۱,۲۹٪	
خوزستان	۴,۲۷۴,۹۷۹	۴,۵۳۱,۷۲۰	۴,۷۱۰,۵۰۹	۴,۹۹۴,۰۰۰	۱,۱۷٪	۰,۷۸٪	۱,۱۸٪	
کشور	۷۰,۴۹۵,۷۸۲	۷۵,۱۴۹,۶۶۹	۷۹,۹۲۶,۲۷۰	۸۴,۰۵۵,۰۰۰	۱,۲۹٪	۱,۲۴٪	۱,۰۱٪	

مآخذ: بر پایه سرشماری سال های ۱۳۸۵، ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵، اطلاعات آمایش استان های جنوبی کشور و برآورد ۱۴۰۰ مرکز آمار ایران.

با توجه به پیش‌بینی جمعیت کشور توسط مرکز آمار ایران تا سال ۱۴۳۰ [۱] و با توجه به افق برنامه هفتم پیشرفت تا پایان سال ۱۴۰۷، تحقق جمعیت ۸ درصدی (همان‌طور که در فصل ۱۲ (ترانزیت و اقتصاد دریامحور) و ماده (۵۶) لایحه برنامه هفتم پیشرفت منعکس شده است) [۱] نیاز به جمعیت ۷,۰۶۸,۱۸۹ ساکن در محدوده منطقه ساحلی جنوب دارد (افزایش جمعیت به میزان ۲,۵۳۷,۳۸۹) تا پیش‌بینی برنامه هفتم در این رابطه محقق شود. این موضوع به این مفهوم است که مجموع ۳۱ شهرستان واقع در منطقه ساحلی جنوب باید نرخ رشد جمعیتی به میزان ۶/۲۵ درصد را تجربه کنند تا این برآورد تا پایان سال ۱۴۰۷ محقق شود. در بین ۵ استان و ۳۱ شهرستان واقع در منطقه ساحلی جنوب تنها کنگان در دوره ۱۳۹۰-۱۳۸۵ و جم در دوره ۱۳۹۵-۱۳۹۰ به علت استقرار صنایع مربوط به انرژی و گاز، رشد بیشتر از این نرخ را تجربه کرده‌اند و تقریباً سابقه چنین نرخ رشدی در جنوب کشور وجود ندارد. این موضوع نشان می‌دهد تحقق چنین موضوعی نیازمند تغییر رویه در نظام برنامه‌ریزی کشور و توسعه اقتصادی و سرمایه‌گذاری مشابه اتفاقی که در دهه ۹۰ در جنوب استان بوشهر، اما در مقیاس کل نوار ساحلی جنوب کشور است.

جدول ۵. برآورد جمعیت و نرخ رشد منطقه ساحلی جنوب تا پایان برنامه هفتم پیشرفت

سال	جمعیت (مرکز آمار)	نرخ رشد ماهیانه جمعیت در دوره ۱۴۰۸-۱۴۰۷	برآورد جمعیت کشور در پایان سال ۱۴۰۷	برآورد جمعیت منطقه ساحلی جنوب در پایان سال ۱۴۰۷	نرخ رشد منطقه ساحلی جنوب تا تحقق سهم ۸ درصدی
۱۴۰۷	۸۸,۱۹۰,۰۰۰	۰/۰۵٪	۸۸,۳۵۲,۳۶۸	۷,۰۶۸,۱۸۹	۶/۲۵٪
۱۴۰۸	۸۸,۶۷۸,۰۰۰				

* با توجه به انجام سرشماری‌ها و برآوردهای مرکز آمار در آبان‌ماه و نیاز به برآورد جمعیت تا پایان سال برنامه هفتم پیشرفت (اسفندماه سال ۱۴۰۷)، براساس نرخ رشد ماهیانه جمعیت در دوره ۱۴۰۸-۱۴۰۷، جمعیت در پایان اسفندماه سال ۱۴۰۷ برآورد شده است.
** با فرض تحقق سهم جمعیتی ۸ درصدی منطقه ساحلی جنوب از کل کشور.
مأخذ: بر پایه جداول پیش‌بینی جمعیت کشور تا افق ۱۴۳۰ مرکز آمار ایران.

براساس مطالعات، برآوردها و تجزیه و تحلیل‌های صورت گرفته در این پژوهش، راهکارهای زیر به منظور تحقق سهم جمعیتی ۸ درصدی مناطق ساحلی جنوب کشور از کل کشور در پایان سال برنامه هفتم پیشرفت پیشنهاد می‌شود:

- قطعاً رشد طبیعی جمعیت، امکان افزایش جمعیت حدود ۲/۵ میلیون نفر را میسر نمی‌سازد و نیاز است بخش عمده‌ای از این جمعیت از طریق مهاجرین وارد شده به این شهرستان‌ها تأمین شود،
- مهاجرپذیری در شهرستان‌های واقع در منطقه ساحلی جنوب کشور، نیازمند ایجاد قطب‌های اقتصادی در سرتاسر نوار ساحلی جنوب خواهد بود؛ موضوعی که در سند آمایش سرزمین ستیران و سند ملی آمایش سرزمین ۱۳۹۹ نیز با توجه به دسترسی مطلوب این مناطق به آب منعکس شده که به هر دلیلی تا به امروز محقق نشده است،
- سکونتگاه‌های روستایی، شهری و همچنین شهرهای جدید واقع در منطقه ساحلی قابلیت تأمین بخش قابل ملاحظه‌ای از این جمعیت را تا سال ۱۴۰۷ خواهد داشت. با این حال، بررسی این موضوع که ظرفیت این سکونتگاه‌ها برای اسکان این جمعیت ۲/۵ میلیون نفری چقدر خواهد بود نیازمند مطالعه مجزایی است،
- صرفاً موضوع تأمین مسکن برای ماندگاری جمعیت ۲/۵ میلیون نفری کافی نبوده و به منظور جلوگیری از حرکت آونگی نیروی کار از این مناطق به شهرهای بارفاه بیشتر کشور، باید هم‌زمان با مسکن، موضوع دسترسی این جمعیت به خدمات مورد نیاز را نیز مورد توجه قرار داد،
- یکی دیگر از موضوعاتی که در نگهداشت جمعیت ۲/۵ میلیونی در منطقه ساحلی جنوب تأثیرگذار است، نوع ارتباط سکونتگاه‌ها با فعالیت‌های در نظر گرفته شده در این محدوده‌هاست. در واقع ساختار سکونتگاهی و فعالیت تعریف شده، باید به نحوی از یکدیگر پشتیبانی

کنند و برای اتصال فضایی سکونتگاه و فعالیت تدابیری اندیشیده شود،
■ با توجه به موقعیت منحصر به فرد شهرستان‌های واقع در منطقه ساحلی جنوب، باید فعالیت‌های اقتصادی قابل عرضه در مقیاس ملی و بین‌المللی در این مناطق شناسایی و با توجه به اشتغال مورد نیاز این فعالیت‌ها و این موضوع که چه سهمی از شاغلین به صورت بومی یا غیر بومی هستند برآورد دقیق‌تری از جمعیت‌پذیری این مناطق در افق زمانی برنامه هفتم پیشرفت داشت،
■ با توجه به حجم سرمایه‌گذاری مورد نیاز بر اشتغال و سکونت این جمعیت، صرفاً با تکیه بر بخش دولتی نمی‌توان انتظار تحقق چنین هدفی را داشت و در کنار بخش دولتی باید بخش خصوصی را نیز برای پیشبرد این موضوع تشویق کرد.

منابع و مآخذ

- [۱] برنامه جامع تحقق سیاست‌های کلی توسعه دریامحور (۱۴۰۳). مصوب هیئت وزیران در تاریخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۲.
- [۲] سیاست‌های کلی توسعه دریامحور، ابلاغ مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۱۶.
- [۳] لایحه برنامه هفتم توسعه (۱۴۰۶-۱۴۰۲) سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۴۰۲.
- [۴] سرشماری نفوس و مسکن مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵.
- [۵] پیش‌بینی جمعیت و خانوار به تفکیک مناطق شهری و روستایی، استان و شهرستان، مرکز آمار ایران، ۱۴۰۰.
- [۶] پیش‌بینی جمعیت به تفکیک استان، مناطق شهری و روستایی و بر حسب جنس از سال ۱۳۹۶ تا ۱۴۱۵، ۱۴۰۰.
- [۷] لیست قوانین.

گزیده سیاستی

هدف‌گذاری برنامه هفتم، سهم جمعیت ۸ درصدی منطقه ساحلی جنوب است. در این گزارش، بر اساس مصوبه هیئت‌وزیران «برنامه جامع تحقق سیاست‌های توسعه دریامحور» حدود منطقه تعیین و سهم جمعیت ۵/۲۴ درصد کل کشور در سال ۱۳۹۵ و ۵/۳۹ درصد کل کشور در سال ۱۴۰۰ محاسبه شده است.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۲۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir